

Wprowadzenie

Niniejsza publikacja jest już trzecią z kolei pracą zbiorową pod moją redakcją, w całości poświęconą problematyce autonomii w procesie uczenia się i nauczania języka obcego. Mimo że czasem da się słyszeć głosy, że na ten temat powiedziano już właściwie wszystko, a kolejne wystąpienia konferencyjne i artykuły stanowią w dużej mierze powielenie dobrze znanych treści, wniosków i zaleceń, jest to w moim głębokim przekonaniu bardzo potrzebna książka, ponieważ pomimo upływu lat wciąż widoczna jest ogromna przepaść pomiędzy zaleceniami specjalistów i zapisami w oficjalnych dokumentach a tym, co rzeczywiście dzieje się w klasie szkolnej. Dlatego też z całą pewnością warto kontynuować rozważania w tym obszarze, jako że przedstawiane w poszczególnych artykułach koncepcje, wyniki badań czy bardzo praktyczne wskazówki, choć czasem nieco fragmentaryczne i idealistyczne, bez wątpienia przyczyniają się do dalszego propagowania tej ważnej idei, zwiększają w jakimś zakresie szanse na jej implementację, a z uwagi na swą wieloaspektowość pozwalają lepiej zrozumieć, czym tak naprawdę jest autonomia, jak można ją skutecznie rozwijać i jakie są jej ograniczenia w naszym kontekście edukacyjnym. Tematem przewodnim tomu jest współzależność autonomii ucznia i autonomii nauczyciela, bo choć ta druga nie przekłada się automatycznie na tę pierwszą i nie jest w żadnym razie jej gwarantem, to z pewnością trudno jest bez niej skutecznie rozwijać samodzielność uczących się. Zamieszczone w nim teksty podejmują próbę odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób powinni być kształceni nauczyciele, aby mogli się stać autonomiczni i wykazywać gotowość promowania samodzielności wśród swoich uczniów, jakie działania mogą podjąć w tym zakresie, uwzględniając różne preferencje i cechy uczących się, i jak mogą pogodzić takie podejście z wymaganiami programowymi czy też egzaminacyjnymi. Z drugiej strony, artykuły te stanowią źródło inspiracji do rozważań nad tym, na ile uczniowie chcą być autonomiczni i są przygotowani do przejęcia przynajmniej części odpowiedzialności za swoją naukę oraz jakie są ich potrzeby i oczekiwania w tym względzie.

Książka została podzielona na sześć części, które grupują artykuły o podobnej tematyce, dotyczące bardzo szerokiego spektrum zagadnień związanych z autonomią w nauce języka obcego, począwszy od kwestii teoretycznych, przez wyniki badań empirycznych, po konkretne rozwiązania, które można wykorzystać do promowania nie tylko autonomii uczniów na różnych etapach edukacyjnych, ale także przyszłych nauczycieli. Dwie pierwsze części publikacji, zatytułowane *Interpretacje pojęcia autonomii* i *Badania empiryczne nad autonomią*, pokazują różne sposoby rozumienia tego niezwykle złożonego pojęcia, dokonują ewaluacji kierunków i metodologii prowadzonych projektów badawczych, jak również przedstawiają wyniki tych projektów wraz z wysuwanymi na ich podstawie wskazówkami dla nauczycieli. Z kolei rozdział trzeci, *Autonomia a czynniki indywidualne*, zawiera artykuły, które

pokazują, że samodzielność w nauce języka obcego pozostaje w ścisłym związku z różnymi zmiennymi o charakterze kognitywnym, afektywnym i społecznym, a także z używaniem przez uczących się odpowiednich strategii, co oznacza, że przejawia się ona inaczej w przypadku różnych osób i w inny sposób powinna też być rozwijana. To właśnie różnym sposobom stymulowania postaw i zachowań o charakterze autonomicznym przy użyciu całej gamy technik, zadań, materiałów i narzędzi poświęcone zostały dwie kolejne części tomu, tj. *Rozwijanie autonomii na różnych etapach edukacyjnych* oraz *Nowoczesne technologie w kształtowaniu autonomii*. W końcu w ostatnim rozdziale, zatytułowanym *Autonomia nauczyciela*, zamieszczono teksty dotyczące kształcenia przyszłych nauczycieli języka obcego w duchu autonomizacji, poruszające ten problem z perspektywy teoretycznej, empirycznej i czysto praktycznej. Połączenie tak różnych spojrzeń na zjawisko autonomii w dydaktyce językowej otwiera wiele nowych możliwości, zarówno w odniesieniu do jego konceptualizacji, podejmowania wysiłków badawczych, jak i codziennej praktyki uczenia się i nauczania. Jest to niewątpliwie ogromny walor niniejszego tomu, który powoduje, że ma on szansę być źródłem inspiracji dla naukowców, metodyków i praktyków.

Miroslaw Pawlak